

Fugående runstenar på Adelsö

Åsten den 30 maj 1933.

Fil. D:r Fru Hanna Rydh,
Ostersund.

Det har dröjt något med svaret å Edert brev, men jag hoppas att Ni tolkat det som ett tecken på att jag verkligen sökt att fullgöra Edert uppdrag på Adelsö. I torsdags besökte jag tillsammans med Faith-Elle Adelsö, och vi undersökte då och avbildade alla de tre stenarna. Fotografiererna fick jag i dag och jag har bett Faith-Elle styra om, att kopior sändas Eder direkt från Museet.

Den lilla stenen, som nu befinner sig i kyrkans sakristia, är inte egentligen svåräst, men väl svår att tolka. Jag har arbetat ganska mycket med den men utan att bli klar med någon mening. Man vill ju i det längsta tro, att inskriften är tydlig. Men säkert är det visst inte, och jag har verkligen blivit alltmera skeptisk. Därtill kommer att stenen knappast förefaller att vara en rest gravsten. Vad kan den ha tjänat för ändamål? Den liknar inte någon annan, som jag nu kan erinra mig.

Handwritten note: Jag läser inskriften så:

"aft⁴ybi³ nsai⁴⁵
aklkukaifif⁶⁷⁸⁹

Runorna äro fint ristade, tämligen grovt. Men de flesta äro tydliga och säkra. Det gäller om alla, för vilka annat här nedan ej anmärkes. - Stenens höjd 93, bredd 42 cm.

- 1) Före a sannolikt ramstreck. 2) Mellan f och t knappast något ristat.
- 3) Sakert stungen runa. 4) Möjligen n, ej a.
- 5) Intet kan säkert spåras mellan t och n, men ytan förefaller skadad, och möjligen har en runa funnits här.
- 6) Endast högra bistaven synlig; men möjligen urspr. m (4).
- 7) Osäkert. 8) Binderuna. Tämligen tydligt ristad så som fotot visar. 9) Möjligen b (?).

De 6 första runorna kunna tolkas så:
aft ybi, fsv. Aft Öpi "Efter Öpir."

Beträffande de båda andra stenarna² är det kanske tillräckligt att hänvisa till bilderna. Något nytt var ej att vänta. v Friesens läsning och tolkning^{av Hovgårdsstenen} är nog alldeles riktig. Tack vare en ordentlig rengöring fingo vi fram en vackrare och i några ornamentala detaljer rättigare bild. Jag hoppas, att Riksantikvarien kommer att bestå stenen den värd som den i sitt skörbrända tillstånd omedelbart behöver.

Om ortnamnen² är det vanskligt att uttala sig utan grundlig undersökning. Någon sådan har jag ej haft tid till. Jag förmodar att Hamnora är den riktiga formen, den finns på äldre kartor. Och namnet här väl samman med Hamholmen? På Fogdö finns ett Hamnemyra, på Hov-t. skrivet Hamamyri. - Skopintull har jag många gånger undrat över, men kan inte förklara det. "Tull" betyder i sv. dial. 'trädtopp (särskilt av tall)', också 'pinne' (i årtull o. dyl). Däremot inte 'höj', så vitt jag vet. Förhållandet mellan Rackemyra och "Kung Raches höj" kan ju tänkas på flera sätt. I källor som jag haft till hands har jag ej funnit namnet. - Kan Samting ha något med samtingsmarknaderna i Strängnäs att göra? Det är väl knappast troligt; av kartan att döma är det ju ett helt litet torp.

Jag hoppas att dessa anteckningar kunna vara Edv till någon nytta. Vad ortnamnen angår² är det ju ett mycket ofullständigt svar på Edra frågor, men något annat har jag för tillfället tyvärr ej att ge. En ortnamnsundersökning är omständig och tidsödande,

och ändå är det visst, om man kan komma till positiva re-
sultat ifråga om just vissa önskade detaljfrågor.

För Eder vägledning över Adelsö och Eder intressanta
uppsats om fruktbarhetsöter och döds Kult ber jag få uttala
mitt värdsamma tack.

Med största högalting
Lias Wessén

Angående runsten på Adelsö

Åsten den 22 juni 1933.

Fil. D:r Fru Hanna Rydh,
Östersund.

Tyvärr har jag inte någon avbildning av St. Dalby-stenen här hemma, och på Vitterhetsakademien är nu stängt ända till nästa måndag. Men så vitt jag erinrar mig runornas former, förefaller det mig inte troligt, att den låter sig närmare dateras. Det finns ingenting som tyder på annan tid än 1000-talet. Påfallande är ju, att inskriften börjar med aft ybi "Efter Öpi..." och inte med den vanliga formeln "N. N. lät resa denna sten efter N. N." Men stenen är troligen ej heller en vanlig minnesvård. Och formen aft (ist. f. iftir) behöver därför icke fräppa; den förekommer åtskilliga gånger i inskrifter från 1000-talet.

L 331 (sakristiväggen) återgår på teckningen i Bantil, som ju innehåller åtskilligt mera än vad som nu kan ses. Såvitt jag kan döma, är Bantil pålitlig. Inskriften bör läsas och tolkas så:
[as]kil: lit: rita: stin: þafna. iftr.: u[n-i]: þapur[:s]in

[iuppa¹⁾ · kup[ain]²⁾

¹⁾Lista runan a; Dantil har i. Möjligen felläsning för buta 'bonda'

²⁾Samtidigt kupan = gopan.

Isv. text: Æskil lét retta sten þenna eftir, fapuz sinn
[bonda gopan.]

Översättu.: Æskil lét resa denna sten efter ..., sin fader, en god bonde.

Ornamentiken är ju löst och tillåter väl knappast någon datering. Om kup[ain] är riktigt tolkat som gopan, tyder bruket av u-runan som o på tiden före omkr. 1050.

L 332 innehåller i början två personnamn.

Det första ufailer, fsv. Ofæigr, nsv. Ofeg; det andra möjligen ett aupbioru, Ödbjörn, eller ett kupbioru, Gudbjörn.

De två första runorna 'aro okända. Låtunda: "Ofeg ok [Öd]björn de létu resa...."

Med utmärkt höghattning

Elias Wessén

Med anledning av Edr förfrågan ber jag få nämna, att jag har fått min resa till Adelsö ersatt av Vitterhetsakademien.

Angående runstenen på Adelsö

Fru D:r Hanna Rydh Munch af Rosensköld,
Östersund.

Då jag i dag hade Bureus' handskriffter framme,
skrev jag av hans anteckning om runstenen vid Adelsö kyrka.
Måhända kan det ha något intresse för Edv att ha denna avskrift.
Bureus' manuskript ligger ju till grund för Hadorphs och Lilje-
grens upplysningar.

Med utmärkt höfaktning
Olas Wessen

Åsten den 11 jan. 1934.

Joh. Aureus, handskriften "Iveorum Runa" (Fa 5: Kungl. Bibl.)

Sid. 3.

Alsnö

För Kyrkedören

Vfaiger auk -d Björn thair litu räisa Staina dipa

NYHVR. 1NY þBFRF. þTIR. MITN. R+14+. 4T+1M. þ141.

Vfaigus et -d Bernus. ipsi curavit erigi saxa hæc.

at Eon Björn fader sen Gud hielpi siäl hans.

1T. +R+BIERF. V+þNR. 4T+1. VNB. *1T+BI. 41T. *1T4.

Eon Berno patri suo. Deus adjuvet Animā eius.